

CARMEN KORN

QUAN EL MÓN ERA JOVE

Una novella emocionant sobre tres famílies extraordinàries
que aprenen a viure de nou quan ho han perdut tot

CARMEN KORN
QUAN EL MÓN
ERA JOVE

Traducció de Cristina Sala Pujol

COL·LECCIÓ CLÀSSICA

TÍTOL ORIGINAL: *UND DIE WELT WAR JUNG*

PRIMERA EDICIÓ: FEBRER DEL 2022

© ROWOHLT VERLAG GMBH, HAMBURG, 2020

© DE LA TRADUCCIÓ: CRISTINA SALA PUJOL, 2022

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-2879-8

DIPÒSIT LEGAL: B. 437-2022

FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62

IMPRÈS A CATALUNYA - *PRINTED IN CATALONIA*

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

1 de gener

COLÒNIA

La Gerda va descórrer la cortina i va posar la mirada sobre la font que hi havia davant de la casa de la Pauliplatz. Era una visió familiar: un petit Pan de pedra calcària, assegut a l'esfera de la columna de la font amb la siringa als llavis. Gairebé li semblava sentir-ne les notes suaus. El veia més gris que de costum; la pedra semblava més porosa. Amb tot, la guerra, que havia fet estralls a les cases del carrer, no havia aconseguit arrencar l'instrument de les mans de Pan.

Contemplar la figura de la font el matí del primer dia de l'any era un ritual que la Gerda Aldenhoven repetia des de feia molt de temps. Temia que, si l'ometia, potser li portaria mala fortuna.

—Recordes el nostre últim concert a la Gürzenich?

—La Simfonia número 3 de Schumann. Ha passat tant de temps que se'm difumina el record —va respondre en Heinrich Aldenhoven. Va exhalar un sospir en recordar l'antiga sala de concerts. Havia estat una bonica tradició, anar a concert el primer dia de l'any.

—Reconstruiran la Gürzenich, Heinrich.

—Espero ser viu per veure-ho. I tu? Sents la flauta de Pan?

La Gerda va somriure. Va deixar caure la cortina, es va apartar de la finestra i se'n va anar on era el seu marit, al llindar de la porta de la sala d'estar. Li va acariciar les galtes sense afaitar.

—Que has decidit deixar-te barba, estimat *grandpa*?

—En Heinrich tenia deu anys més que ella, una diferència d'edat que fins feia poc havia passat desapercebuda.

—Ara vaig a afaitar-me, però potser podries tornar a fer servir un altre sobrenom. Em sembla que és prou comprensible que a les últimes hores de la gran batalla no semblés un jove déu.

Havien pogut amagar el seu fill de catorze anys al soterrani, de manera que l'havien salvat de la Volkssturm.* En Heinrich Aldenhoven, però, havia estat reclutat a l'últim moment, el mateix dia de març del 1945 en què la guerra havia acabat a Colònia. Quan ja embocava l'Aachener Straße havia topat uns soldats americans que havien avançat fins als barris occidentals de la ciutat. Alleujat, els havia entregat el fusell. «*Go home, grandpa*», li havien dit els joves americans.

—Que som els únics que estem desperts? —va preguntar en Heinrich mentre mirava el rellotge de pèndol, que estava penjat al mateix lloc des que els seus pares havien entrat a viure en aquella casa el 1914. Tres quarts de nou.

* Milícia popular alemanya creada els últims mesos del Tercer Reich amb l'objectiu de defensar Alemanya de la imminent arribada dels aliats. (*N. de la T.*)

—Els nens no han arribat fins a les quatre de la matinalada. No han fet soroll, però he vist la llum del passadís per sota la porta.

—Aleshores deu haver anat bé la festa de Cap d'Any.

—Beneïda joventut —va dir la Gerda—. Ens comencem a fer grans.

—Sobretot jo.

—Encara no estic preparada per envellir.

—Petitona meva —va dir en Heinrich. Probablement havia estat una bona idea passar la nit de Cap d'Any a soles. A la Gerda li agradaven les festes, però ell havia preferit una vetllada tranquil·la. Sense els fills, ansiosos de recuperar la joia que durant tant de temps els havien robat. Sense les enervants cosines d'en Heinrich, que vivien a casa seva des que el seu pis del barri de Klettenberg havia quedat destruït una nit de bombardejos. Com podia ser que s'haguessin quedat solteres, la Billa i la Lucy? D'homes no els n'havien faltat a la vida. Ara consideraven en Heinrich el cap de família.

La nit anterior havien anat de marxa, com deia la Billa. Havien sopat en una cerveseria i en acabat havien anat a veure una pel·lícula al nou cinema de la Hahnen-tor. De ben segur que aviat els ho explicarien tot.

Es va asseure a la vella butaca entapissada del costat de la llibreria, es va treure les ulleres de carei i va agafar un llibre a l'atzar. *Enric el Verd*, de Gottfried Keller. La història d'un pintor frustrat. El que faltava. A l'instant va pensar en la mala ratxa de la galeria. La gent encara no tenia ni parets per guarnir amb quadres. No es venien ni tan sols els paisatges, que tanta sortida tenien abans de la guerra.

Es va aclofar encara més a la butaca i va obrir el llibre. De seguida va sentir un soroll de petjades que enfilaven

l'escala. Les sandàlies de fusta de la Billa. Potser valdria més sostenir davant del nas el voluminós llibre que hi havia a la tauleta del telèfon. *El gran segle de la pintura flamenca*. El volum il·lustrat havia estat un regal de Nadal de la Gerda.

—Ja ve la Billa —va anunciar la Gerda.

—Ja la sento.

Semblava que la seva cosina se n'havia anat directament a la cuina. Probablement batria un rovell d'ou en un got, hi abocaria les últimes gotes de salsa Worcestershire i hi afegiria un bon pessic de sal i pebre. La Billa es prenia aquella barreja encara que no tingués ressaca. Ho considerava un beuratge bohemí.

—Tingues paciència amb ella. Si no tinguéssim parents a casa, segurament hauríem hagut d'acollir gent que no coneixem.

—M'ho hauria estimat més. A la Billa la conec massa bé —va fer en Heinrich amb un sospir.

—No és feliç.

—Doncs que busqui feina, en comptes de fer-se la gran dama. He llegit que fan falta telefonistes. Així podria escoltar converses alienes i xafardejar amb les seves amigues.

—Sí que estàs aspre, avui, amb la teva cosina. Per què no truquem a Hamburg i sol·licitem una trucada amb Sanremo? Això t'aixecarà l'ànim.

—Sí —va respondre en Heinrich—, després ho fem. Així els desitgem bon any a tots. Em pregunto què ens oferiran els anys cinquanta.

Què prevalia al seu interior? L'esperança o la inquietud davant la primera nova dècada després de la guerra? Sobretot es preguntava com s'ho faria per mantenir la casa. Els paisatges de la Baixa Renània difícilment basta-

rien. Potser no estaria malament oferir més dibuixos de colors amb imatges de la vella Colònia. La ciutat tal com era abans. No era això el que anhelava tothom? Fornir-se de records?

—Per cert, estic d'un humor esplèndid —va dir quan la Gerda se'n va anar a la cuina. L'amanida d'areng de seguida estaria servida. Amb remolatxa i poma. Com manava la tradició a la família de la Gerda. Ell, a les nou del matí d'any nou, s'hauria estimat més menjar-se una aromàtica llesca de pa de panses untada amb mantega.

En Heinrich es va aixecar per seguir la seva dona i es va asseure a la taula de la cuina, al costat de la Billa. Els nens no eren els únics que faltaven.

—I la Lucy? —va preguntar.

—Vol dormir una mica més —va dir la Billa sobre l'absència de la seva germana petita—. Quan he trucat a la porta roncava. —Tan bon punt la Gerda va posar el bol a taula, es va servir una ració d'amanida d'areng al plat—. No hi ha res millor per passar la ressaca. —No deia el mateix cada any?

En Heinrich va dirigir una mirada gairebé hostil als gruixuts daus vermell fosc.

—Aquest any hi has posat molta remolatxa.

—Va bé pel cor —va respondre la Gerda. Gaire esplèndid no li semblava, l'humor del seu Heinrich.

HAMBURG

—En Joachim no tornarà —va dir en Kurt.

—Amb aquest pessimisme vols encetar l'any nou?

En Kurt Borgfeldt va apartar la mirada del cel gris que

cobria Hamburg i que no semblava que es volgués asse-
renar i es va girar cap a la seva dona.

—No vull que la Nina i tu us turmenteu més. I tam-
poc no feu cap favor al nen si li feu creure que el seu pare
un dia tornarà de la guerra.

—Al maig farà cinc anys que es va acabar la guerra.

—Exacte —va dir en Kurt.

—I et penses que donar en Joachim per mort ens farà
sentir millor? —L'Elisabeth Borgfeldt va brandar el cap.

—Almenys el suplici acabaria, Lilleken. Tens idea de
per què la Nina va tornar a casa abans de mitjanit? Em
pensava que tenia ganes de celebrar la nit de Cap d'Any
amb els Clarke. —La seva filla li havia semblat afligida
quan havia tornat a casa de la festa, i això que apreciava
els amfitrions, una parella d'anglesos molt amables que
havien fundat una agència de traducció a Hamburg, on
la Nina treballava des de feia sis mesos.

—Devia voler estar amb en Jan quan sonessin les
campanades.

—El nen dormia com un soc, i ja ens en cuidàvem
nosaltres.

—No és fàcil per a ella, Kurt. Comença una dècada
nova, i amb cada any que passa es dilueixen les possibili-
tats de tornar a veure en Joachim. En Jan va complir cinc
anys fa tot just dos dies i no ha vist mai el seu pare.

—Un destí que comparteix amb molts altres nens.

—Tampoc no és cap consol.

—No —va admetre en Kurt—. Lilleken, desitjo més
lleugeresa a les nostres vides. I em fa l'efecte que la Nina
també.

—I creus que la tindriem si donem en Joachim per
mort?

—Gràcies a la Creu Roja, fins i tot els presoners de

guerra russos poden enviar senyals de vida a les seves famílies. Ja fa temps que n'hauríem hagut de tenir notícies.

—Jo em refio del meu instint, i tinc un bon pressentiment —va dir Elisabeth.

—També el tenies amb el fill dels Tetjen, fins que va arribar la notícia de la seva defunció.

Tots dos van alçar la mirada al sostre; el llum amb pantalles de vidre opalí blanc oscil·lava. Qualsevol diria que al pis superior hi havia una estampida de búfals. Els Blümel ja tornaven a estar desperts, i això que el pare i cap de família havia tornat de matinada de la seva feina de cambrer.

Temps era temps, a la primera planta de la casa hi havien viscut la Nina i en Joachim. L'abril del 1944, el seu gendre havia gaudit de l'últim permís del front a casa. Després, a finals d'any, havia nascut el nen. Ara la Nina i el petit vivien amb ells, a la planta baixa. L'Elisabeth i en Kurt havien desocupat el seu dormitori i ara dormien a la cambra que hi havia al costat de la cuina. A la primera planta hi vivia la família Blümel i, a la mansarda, el matrimoni Tetjen.

La casa era plena. Fins i tot el soterrani solia estar atapeït de gent, que dormia en matalassos vells sota els tubs de la calefacció i es rentava al safareig. Els Blümel donaven l'adreça d'aquella casa tan hospitalària d'Hamburg a tots els seus coneguts de Silèsia; alguns eren a la ciutat de pas, d'altres s'hi quedaven una bona temporada.

—Hem d'estar agraïts que encara tenim un sostre sobre el cap —va dir en Kurt. Era la frase que ell o l'Elisabeth sempre deien en moments com aquest.

—I no perdre l'esperança de veure en Joachim de nou a casa.

En Kurt va assentir, però un neguit li corria per dins.

Va mirar la porta, que s'havia obert una mica. En Jan, el seu net, va entrar a la cuina amb passos feixucs, arrossegant el vell osset de peluix que ja havia acompanyat la infància de la Nina.

—La mama encara dorm. Que va arribar tard a casa?

—No, la mama va tornar abans que comencés l'any nou.

L'Elisabeth va posar la mirada a les dues copes de cava que hi havia a la superfície de ceràmica del costat de l'aigüera. La Nina no havia volgut brindar amb ells; se n'havia anat de seguida a l'habitació, ansiosa per ficar-se al llit al costat d'en Jan i l'os de peluix. Que potser havia passat res a la festa de Cap d'Any?

—Hi ha cereals per esmorzar? —va preguntar en Jan. Li encantaven els productes que venien a les botigues on anaven a comprar els soldats nord-americans i les seves famílies. Els Clarke sempre proveïen generosament la Nina.

—Pa de panses amb mantega i melmelada —va respondre el seu avi—. I per a tu hi ha xocolata desfeta, perquè el primer dia de l'any és festa. —Sempre s'havia considerat anglòfil, però no acabava de veure clars els nous costums per esmorzar. Cereals, crema de cacauet... El pitjor de tot era una pasta de llevat que es deia Marmite.

—Per què no esperem que es llevi la Nina per esmorzar? —va proposar l'Elisabeth—. Mentrestant en Jan es pot menjar un bol de cereals.

—Tornant al tema de la lleugeresa —va dir en Kurt—, podríem sortir a passejar per l'Alster a la tarda. Podríem anar al Bobby Reich i prendre un grog.

—Jo també? —va preguntar en Jan.

—Tu també —va respondre el seu avi—. Un grog per a nens.

—Després del primer grog en vindrà un altre i un altre i al final sí que tindràs el cap «lleuger» —va dir l'Elisabeth.

—No siguis així, Lilleken. Els grogs tampoc no són tan contundents. En Jan podria agafar el patinet.

—Sí, sí —va dir en Jan. Per Nadal s'havia endut una bona desil·lusió. Sota l'arbre de Nadal només havia trobat paquets tous: jerseis, una gorra, una bufanda, manyoples. El 30 de desembre, però, li havien regalat el patinet pel seu aniversari. No un d'aquells de fusta amb rodets de ferro, sinó un de metall vermell i lluent amb neumàtics gruixuts.

L'Elisabeth va servir al seu net el bol de llet amb cereals i va col·locar els plats i les tasses a la taula, on ja hi havia disposat la manteguera i el pot de melmelada de groselles del jardí. A continuació, va posar el pa de panses sobre la fusta. Va alçar la vista: la seva filla acabava d'entrar a la cuina. Parpellejant constantment, amb els cabells deslligats i les galtes envermellides del son. Era l'aspecte que la Nina tenia cada matí quan s'acabava de llevar. Aquell dia, però, li va notar alguna cosa diferent.

SANREMO

Una ràfega d'aire fred la va colpejar quan va obrir la finestra que donava al carrer. S'hauria de posar l'abric de pell d'ermíni. El blau intens del cel enganyava; les temperatures havien baixat la nit de Cap d'Any. Fins i tot li va semblar veure brillar la Via Matteotti, quatre plantes més avall. A la Margarethe no li agradava l'abric d'ermíni, però la seva sogra s'ofendria si no el portava per al gran dinar familiar al Ristorante Royal. Els Canna ha-

vien de fer gala del que tenien, i allò incloïa l'abric d'ermi-
mini. *La pelliccia reale*. Un abric de pell reial.

Al cap i a la fi, Itàlia havia tingut rei fins no feia gaire. La seva sogra estava desolada perquè quatre anys enrere Humbert havia estat expulsat del país. El considerava *un uomo gentile*. I ara es veia obligat a viure en un país estrany.

I la Margarethe? També vivia en un país estrany? O la ciutat de Sanremo ja s'havia convertit en casa seva? El seu fill havia nascut a Colònia. Un any després que Hitler arribés al poder s'havien traslladat al país d'origen del seu marit. A judici d'en Bruno, el feixisme italià era més suportable que l'alemany. A més, l'ambient al museu de Colònia, on treballava de conservador, havia canviat.

La Margarethe Canna, nascuda Aldenhoven, va sospirar mentre pensava en la seva sogra i l'abric d'ermi-
mini. La mare d'en Bruno presumia de la seva noblesa perquè procedia d'una família veneciana; el cert, però, era que havia crescut en un barri obrer i no pas en un palau. No havia conegut la prosperitat fins que s'havia casat amb el fill dels Canna.

Havia estat mai a l'altura de les expectatives de la seva sogra? La Margarethe venia d'una família respectable de Colònia, però l'Agnese a vegades la tractava com si fos la filla d'un carboner. Va brandar el cap. Per què la mare d'en Bruno li acaparava el pensament d'aquella manera? Aviat faria setze anys que aguantava la seva vanitat.

—Doncs no et posis l'abric i ja està.

—*Prego?* —va preguntar la Margarethe, tot i que el seu marit li havia parlat en alemany.

—L'abric d'ermi —va aclarir en Bruno—. He vist que brandaves el cap. I tens les espatlles alçades, senyal que estàs disgustada.

La Margarethe es va girar.

—En moments com aquest entenc per què em vaig casar amb tu fa vint anys.

—Et vas casar amb mi perquè estaves embarassada del nostre fill. Per cert, en Gianni ja s'ha llevat. Acabo d'anar-lo a veure, està fent flexions. M'imagino que té bons propòsits d'any nou.

—M'estimaria més anar a San Romolo amb vosaltres dos i ningú més i dinar en una de les fondes que hi ha en comptes d'anar al Royal.

La Margarethe ja visualitzava l'escena: la seva sogra al cap de taula, l'untuós amo del restaurant afalagant la matriarca, l'enorme safata de plata amb el faisà que s'havia deixat madurar massa dies a la carnisseria de la Via Palazzo. El Royal s'especialitzava en cuina francesa. I allò incloïa carn de caça.

—Que preferiries tornar a viure a Colònia?

—No, Bruno. M'agrada viure aquí. Només l'Agnese em dona mala vida, i cada any és pitjor. L'única cosa que aprova de mi és que soc catòlica.

—I que li has regalat un net.

—Però els avortaments involuntaris encara me'ls re-crimina.

—*Questo non è vero* —va dir en Bruno.

—Saps que sí.

—Vine a la cuina a prendre't un cafè amb mi. Així podrem dir fàstics de la nit d'ahir i menjar lleties mentrestant. Segur que serà la primera cosa que preguntarà la *mamma*. Des que tinc memòria li preocupa que ens puguem quedar sense diners al nou any si no mengem prou lleties la nit de Cap d'Any.

—Prefereixo un tall de panettone.

El pa dolç i flonjo amb fruita confitada i panses li ve-

nia molt més de gust amb el cafè que no pas lleties fredes.

—Menja'n almenys una cullerada —va demanar en Bruno—. Així no hauré de dir una mentida.

La Margarethe va passar per davant seu en direcció al passadís. Quan en Bruno va entrar a la cuina, ella ja tenia lleties a la boca. Estaven massa *al dente*.

—Creus que soc un covard.

—En el cas de l'ermeni, quan et presentis al restaurant amb una dona amb un abric vermell seràs l'heroi del dia.

—Sí —va dir en Bruno—, i m'hi presentaré amb una dona amb un abric molt vermell. —Es va acostar el bol i va començar a menjar les lleties que quedaven.

—Va ser una vetllada agradable, ahir, a casa del teu germà i la Donata —va dir la Margarethe—. Els seus amics de Bordighera són simpàtics. —Va agafar el ganivet gros, va tallar un tros de panettone per a cadascú i els va servir als plats de porcellana blanca i gruixuda que només feien servir a la cuina.

—Sobretot quan a la meva cunyada li van sortir els pits de l'escot. La meva mare s'hauria escandalitzat. L'hauria obligat a resar com a mínim dotze avemaries com a penitència per anar tan escotada.

La seva sogra tampoc no era gaire clement amb la Donata. Si bé era originària de Sanremo, encara no tenia fills i, a punt de complir els trenta-dos anys, no s'havia quedat embarassada ni una vegada. *Una colomba secca*: així anomenava la mare d'en Bruno la muller del seu fill petit. Una coloma seca. No estava gens satisfeta amb la fertilitat de les seves nores.

Per què tothom tolerava l'Agnese Canna? I sovint sense immutar-se? Era pels diners que la família Canna havia guanyat durant dècades gràcies al negoci de flors?

No, va pensar la Margarethe. Eren els llaços familiars que els lligaven. En Bruno i el seu germà, en Bixio, es guardarien prou de ser mals fills o gosar criticar-la. Quan el pare encara era viu, les coses eren més fàcils; gran part de les maldats de l'Agnese les havia entomat ell. En Bruno Canna pare, però, havia mort al maig del 1945; no com a conseqüència de la guerra, sinó per culpa d'un problema cardíac que l'havia acompanyat tota la vida.

—Vaig a vestir-me —va anunciar la Margarethe.

En Bruno va assentir amb el cap.

—A l'atac!

Es va donar el gust de visualitzar la seva mare mossegant un perdigó amb les seves dents noves i cares. De ben segur que el faisà havia estat abatut per un caçador local. Va somriure i va agafar el plat amb el tall de panettone.

COLÒNIA

En Heinrich Aldenhoven va mirar-se al mirall que feia servir per afaitar-se i va alçar les celles. El rostre encara se li veia demacrat, igual que la resta del cos, com si els anys de fam encara no haguessin acabat. La gent s'anava engreixant, però ell no se'n sortia. Va submergir la brotxa de teixó molla al bol de porcellana i va remoure l'espuma. Va inhalar l'aroma del Kaloderma, el sabó d'afaitar que feia servir des que li havien crescut els primers pèls de la barba. No havia canviat mai de marca. Al principi, per destacar-se del 4711, el perfum del flascó daurat i turquesa que impregnava la seva ciutat natal. Ara, perquè s'havia habituat a la reconfortant olor de net del Kaloderma.

S'havia menjat tota l'amanida d'areng, i també havia

aguantat la xerrameca de la Billa, que els havia parlat de la pel·lícula del dia anterior i de la necessitat que tenia de comprar una estola de guineu grisa igual que la que portava sobre les espatlles l'heroïna de la pel·lícula. Probablement les seves cosines no eren conscients de la gravetat de la situació per la qual passava la galeria. La Billa era experta a eliminar els fets desagradables de la seva vida. Des que havien heretat la part del seu pare de la galeria, ni ella ni la Lucy no s'havien ocupat mai del negoci.

Els anys posteriors a la seva fundació, els germans Aldenhoven havien tingut èxit amb els artistes expressionistes. Durant els anys vint, però, ja no havien representat grans noms i, amb l'arribada dels nazis al poder, s'havien convertit definitivament en comerciants de pintura contemplativa.

En aquell moment només hi havia un quadre a la galeria que li agradava especialment, i el regalaria a la Gerda pel seu aniversari: una obra genial d'un artista jove, pintada amb pinzellades lleugeres i de memòria, perquè la cafeteria de l'Ananasberg, al parc Hofgarten de Düsseldorf, també havia sucumbit a la guerra.

—Sopa de farina per Cap d'Any —va dir la Billa—. Deus estar de broma.

—Què volies? Llagosta? —La Gerda va percebre el to irritat que denotava la seva pròpia veu. Era la que tenia més paciència amb la Billa, però fins i tot la seva tenia un límit.

—En Heinrich i tu actueu com si encara fóssim a l'hivern de la fam del 1946.

La Gerda va pelar una segona ceba ben grossa i la va disposar al damunt de la fusta de tallar.

—La preparo amb sèmola, no amb farina.

—Ves que no sigui massa extravagant.

—Doncs podries contribuir una mica a l'economia domèstica.

—La Lucy i jo vam deixar tots els diners a la galeria quan el pare va morir. També hauríem pogut exigir que se'ns pagués el que ens pertocava!

—Val més que te'n vagis a fer un tomb, Billa. Si no, encara ens acabarem barallant. Potser coneixes un distingit senyor d'edat i et convida a dinar al Marienbildchen.

—T'hauries pogut estalviar això de «d'edat».

—Aquest any ja en fas cinquanta.

—Però a la tardor. I tu no ets tampoc gaire més jove.

—No —va admetre la Gerda. El 12 de gener faria quaranta-vuit anys; vuit dies més tard, en Heinrich en faria cinquanta-vuit. Abans de la guerra acostumaven a celebrar els aniversaris plegats amb una festa de carnaval. Alguna vegada fins i tot els havia anat a veure l'Elisabeth, la seva amiga d'Hamburg. Potser era el moment de reprendre aquella tradició. Va mirar el rellotge de la cuina: aviat serien dos quarts de dues. Amb l'amanida d'areng que s'havien menjat per esmorzar, de ben segur que dinarien tard. A la tarda volien trucar als Borgfeldt d'Hamburg.

—Almenys acompanya la sopa amb alguna cosa. Devem tenir una mica de pa sec, oi? O en Heinrich encara és tan panarra que no deixa que s'assequi mai en aquesta casa?

—Al rebost n'hi ha un bon tros. Si aconsegueixes tallar-lo, en podem fer crostons.

—*Croûtons* —va corregir la Billa—. Soc l'única que aporta una mica d'elegància a aquesta casa. Abans compràvem les delicadeses més exquisides a Hoss. Només dic una cosa: paté d'oca amb trufa.

—De debò que no t'adones que en Heinrich ja gairebé no ven cap quadre?

—No ha tingut mai gaires dots comercials. A més, amb l'expressió sacrosanta que posa, els clients deuen sortir espordits. Has vist quina cara ha fet quan he mencionat la guineu grisa?

La Gerda va començar a picar les cebes. Els ulls se li van negar de llàgrimes.

—Per què no vas a veure la Margarethe a Sanremo? Estic segura que t'avindries d'allò més amb la seva sogra. Sobretot parlant d'abrics de pell.

—No en tinc cap dubte —va respondre la Billa—. Me'n recordo, de la *signora* Canna. L'elegància en persona. Malauradament no puc anar-me'n de Colònia. A causa d'un senyor *jove*. —Va fruir de l'estupefacció de la Gerda.

—Llavors per què passes la nit de Cap d'Any amb la teva germana?

—Perquè és fora, de gira teatral a la regió de Holstein.

La Billa se'n va anar al rebost i va tornar amb el tros de pa. Era tan sec que l'haurien de submergir sencer a la sopa. El posaria al costat del plat d'en Heinrich. A la Billa se li va escapar un somriure només de pensar-hi.

El pa. Es feia creus que tothom hagués oblidat el valor que tenia el pa. I que preuat que era temps enrere. En Heinrich va copsar la mirada expectant de la Billa i va dubtar de sucar el crostó de pa a la sopa. No, no li donaria la satisfacció. Quan la Billa s'aixequés de la taula havent dinat, s'amagaria el tros de pa a la butxaca del jersei i l'estovaria en un altre moment.

Amb tot, la Billa no era l'única que l'observava: la Gerda també el mirava. Que estava preocupada per ell? La Lucy semblava aliena a tot i es prenia la sopa tranquil·lament. Els nens no hi eren: se n'havien tornat a casa dels seus amics a menjar i beure el que havia sobrat i ajudar-los a endreçar.

«Després t'he d'explicar una cosa», li havia dit la Gerda abans de dinar. «Em sembla que te n'alegraràs».

—Què em volies explicar? —li va preguntar després que s'haguessin aixecat de taula, haguessin portat els plats a la cuina i ell s'hagués ficat el crostó de pa a la butxaca.

—No és millor que truquem a Hamburg abans?

—Sí —va dir en Heinrich—. Ja deuen haver acabat de dinar, també.

Quan finalment els van connectar la trucada, però, només van trobar a casa la Nina, la filla de l'Elisabeth i en Kurt. Els altres acabaven de sortir a passejar per l'Alster.

De nou va veure que la Gerda tenia els ulls clavats en ell.

—La Billa no diu pas cap mentida —va dir—. És veritat que a vegades et veus una mica sacrosant.

—Mare de Déu Senyor —va fer en Heinrich Aldenhoven.

HAMBURG

La Nina va penjar l'auricular a la forquilla del telèfon, que tenien en una tauleta al petit passadís. Entre la cuina i l'antic dormitori dels seus pares, que ara compartien en Jan i ella. Al costat hi havia una cadira, per si les converses s'allargaven una mica, cosa que no passava gairebé mai. Si en Joachim tornés inesperadament, passaria cor-

rents pel costat de la tauleta i s'afanyaria a pujar a la primera planta per abraçar la dona i el fill. Al capdavant, no podia saber que ara hi vivien els Blümel, que havien fugit de Breslau. Mare, pare i tres fills.

«Inesperadament»? L'esperava des que havia arribat l'última carta que li havia enviat des del front. El gener del 1945. Acabava de saber que havia estat pare.

En Joachim. Ella sempre li deia Jockel. Amb tot, cada vegada ho feia menys quan hi pensava.

La Nina va anar a la cuina i es va atansar a la finestra. El cel ja s'estava encapotant altra vegada; quanta estona duraria la passejada d'en Jan i els seus pares amb aquell temps? Havia dit a la seva mare que estava enfredorida, que devia haver agafat un constipat i valia més que es quedés a casa. Per estar sola pensant en un home que no era en Jockel.

Vinton. Havia sentit mai abans aquell nom? Vinton Langley. Anglès. Havia arribat a Hamburg feia un any i mig com a corresponsal per a *The Manchester Guardian*. Ara, però, treballava per al diari *Die Welt*, fundat el 1946 per les forces d'ocupació britàniques.

Era tot el que sabia d'en Vinton Langley. I ell, què sabia d'ella?

Que tenia un fill petit i moltes ganes de tornar a casa amb ell abans de les campanades, abans de trincar les coques, abans de desitjar-se bon any nou. L'havia observat mentre marxava, com si tingués l'esperança que almenys perdés una sabateta que el pogués ajudar a trobar la Ventafocs. La vida, però, no era cap conte de fades; l'únic que havia de fer era preguntar-ho als Clarke.

No. No era possible que de sobte estimés un altre home. L'amor no entrava a la vida de manera abrupta. Com havia estat amb en Joachim? Era el primer any de

la guerra. El 1940. Tots dos tenien vint anys. A la Nina li semblava recordar una aproximació lenta, vacil·lant. Eren joves i tímids.

La June Clarke també explicaria a en Vinton Langley per què se n'havia anat d'aquella manera. Li parlaria de l'espera de la Nina, l'espera d'un home que potser ja feia temps que havia mort. La seva mare i ella eren les úniques persones que encara creien que en Joachim tornaria un dia a casa. I en Jan, a qui donaven esperança i probablement només aconseguien confondre'l.

En Vinton. Què li havia dit? Que els propers dies viatjaria a Londres per assistir a un curs de formació de quatre setmanes de la BBC. No havia entès per què. No treballava pas per a la radiodifusió, sinó que es dedicava a escriure per a diaris. Almenys això li havia dit. Fos com fos, que se n'anés d'Hamburg només podia ser bo. El millor seria que es quedés a Anglaterra, va pensar la Nina.

L'ampli i lluminós *living room* dels Clarke era ple de gom a gom. La Nina era a prop de la porta del balcó, amb una copa a la mà, quan de cop i volta el va veure que anava cap a ella des de l'altra punta de la sala, amb l'expressió de qui per fi ha trobat la persona que buscava.

La Nina va prémer el front al vidre, que es començava a omplir de regalims. Havia començat a ploure. Ja veia els seus pares amb en Jan. Corrien en direcció al portal de la vella casa del Blumenstraße. No havia estat mai una casa senyorial, tampoc abans de la guerra. Més aviat era l'aneguet lleig d'un carrer senyorial.

Va encendre el llum de la cuina. Les quatre pantalles de vidre blanc semblaven compoters muntades sobre una corona de fusta fosca. A l'estiu es tornarien a omplir d'insectes que queien fulminats per les bombetes de cent vats. Des de petita que ho odiava.

Mobles clars, va pensar la Nina. Com a casa dels Clarke. Quan en Joachim tornés a casa, compraria mobles clars. Tot seria nou. Va somriure. Va decidir aferar-se a aquell pensament.

L'Elisabeth Borgfeldt va sentir gratitud quan va veure un somriure al rostre de la seva filla. Va penjar els dos abrics de llana als penja-robes de fusta i els va deixar a la barana de l'escala perquè s'eixuguessin. La seva filla, mentrestant, ajudava el nen a treure's l'anorac. La cremallera s'havia encallat.

—Et trobes més bé? —va preguntar l'Elisabeth.

—Han trucat de Colònia —va respondre la Nina.

—Que tornaran a trucar més tard?

—Sí. —La Nina va cloure les manetes fredes del seu fill entre les seves per escalfar-les-hi—. I doncs, que no t'has posat les manyoples?

—És que amb els guants em costa agafar el manillar del patinet.

—Ja has entrat en calor? Ja no estàs enfredorida? —L'Elisabeth va dirigir una mirada atenta a la seva filla. No. La Nina no feia cara d'estar refredada. Més aviat semblava que tingués el cap en una altra banda. Va empènyer delicadament el seu net cap a la cuina—. Que no volies jugar al *Mensch ärgere dich nicht** amb l'avi, Jan?

—De veritat? —En Kurt Borgfeldt va alçar la vista del diari *Hamburger Abendblatt* del primer dia de l'any que acabava d'agafar—. Si ho diu la Lilleken...

* Joc de taula semblant al parxís molt popular a Alemanya. (N. de la T.)

En Jan va agafar de seguida la caixa vermella i va començar a disposar les figures al tauler.

—I tu i jo ens ocuparem d'aquell vestit teu que té la vora descosida.

L'Elisabeth va arrossegat la Nina fins al dormitori contigu abans no objectés que el vestit no tenia pas cap vora descosida.

—Mare, què fas? No tinc res a dir-te.

—Que és per en Joachim?

L'Elisabeth es va asseure al caire del llit.

La Nina es va quedar dempeus davant del petit secret, que encara era el de la seva infància.

—No és sempre per en Joachim? —va preguntar.

—Què va passar, ahir, a casa dels Clarke?

—Res. Només que em va pujar l'alcohol al cap massa de pressa. Per això no vaig voler prendre cava amb vosaltres; el cap em rodava.

L'Elisabeth va assentir.

—Ja saps que m'ho pots explicar tot.

En aquell instant va sentir el telèfon.

—Deuen ser els de Colònia —va dir la Nina alleujada.

La seva mare es va aixecar i, quan ja era al llindar de la porta, es va girar una última vegada.

—De debò que no va passar res? Que et va importar algú?

—No facis esperar més la Gerda —va dir la Nina. Les preguntes inquisitorials li crispaven els nervis. El seu encantador pare, a qui la seva mare solia acusar de frívol, era molt més discret. A ell potser sí que li hauria confiat; de fet, ja de petita havia explicat els seus secretets a en Kurt. Ara, però, valia més que callés.

—En Jan necessita guants —va dir l'Elisabeth abans

de sortir de l'habitació per intercanviar amb la seva amiga bons desitjos per al nou any.

A l'inici de la trucada encara tenia la Nina al pensament. Que potser la seva filla començava a dubtar del retorn d'en Joachim?

SANREMO

«Si fossis més robusta semblaries un camió de bombers», li havia dit la seva sogra. *Una autopompa*. La Margarethe s'havia posat vermella com l'abric que li acabava d'agafar l'amo del restaurant per penjar-l'hi al guarda-roba. Li havia dit que el portaria al seu despatx, on ja havia guardat l'abric de pell de l'Agnese. Un dels molts que tenia.

En Bruno havia esclafit a riure. Havia volgut despatxar el comentari de la seva mare amb rialles. No va ser fins que ja tenien els entrants a taula, mentre clavava la forquilla en un cep adobat després d'abordar extensament la qüestió de les llenties, que la Margarethe va pensar que potser hauria d'haver fet el mateix.

—No entenc com és que encara t'afecten aquestes coses. Ja saps com és —va dir en Gianni mentre tornaven a casa. El seu fill anava al volant del vell Lancia. S'havia tret el permís de conduir l'estiu anterior; era un conductor molt més apassionat que el seu pare.

En Gianni parlava en alemany quan estava sol amb els seus pares, si bé tenia només tres anys quan havien marxat de Colònia. Era un petit acte de rebel·lió contra la seva *nonna*, a qui no li havia agradat mai que fos bilingüe. Tot i això, s'avenia força amb l'Agnese. Era el seu príncep hereu. En Gianni va mirar el seu pare a través del retrovisor.

—Tu què hi dius, pare?

—*Sono d'accordo* —va respondre en Bruno.

—Tu i l'oncle Bixio us heu d'imposar més. Amb la *nonna* el millor és replicar-li. Em fa l'efecte que li agrada i tot.

—Hmm —va fer en Bruno. L'experiència li deia una altra cosa.

—Lancia llança un nou model aquest any. Potser és hora de renovar aquesta vella carrossa —va dir en Gianni.

—Aquesta carrossa la va comprar el teu avi el 1937. No sé si li faria gaire gràcia a la *nonna* que ens comprés un altre cotxe.

En Gianni va esbossar un somriure i va mirar la seva mare.

—Veus?

—*Pazienza*. Temps al temps. Encara us endureu una sorpresa —va dir en Bruno.

—Podríem anar a Colònia al març. M'agradaria tornar a veure el meu germà i la Gerda —va dir la Margarethe, i es va girar cap a en Bruno.

—Us hi podria portar jo amb cotxe —va dir en Gianni. Va aparcar davant del *palazzo* més antic i luxós de la Via Matteotti; la casa estreta de quatre plantes on vivien els Canna era un tros més enllà. El marit de la princesa hereva anglesa s'havia allotjat en aquell *palazzo* feia poc més d'un any. A l'Agnese li havia dolgut molt que no l'haguessin convidat a la recepció del duc d'Edimburg.

—De moment sol·licitem la trucada a Colònia —va dir en Bruno. Els esperaven dues, potser tres hores de pau. La seva mare havia anat amb en Bixio i la Donata a visitar un terreny per construir hivernacles a Ospedaletti.

Al vespre, l'Agnese tornaria a agafar l'ascensor de vidre, voltat d'una caixa de circells de ferro forjat, per

reunir-se amb ells al quart pis, i tot seguit demanaria a la minyona, la Rosa, que servís els *cicchetti*: petites llesques de pa torrat amb bacallà, tomàquet, ous, anxoves, olives. Una especialitat veneciana acompanyada de vi amb la qual concloïen el primer dia de l'any. Hi havia moltes tradicions arrelades a la família. Arrelades o imposades.

La Margarethe estava estirada a la *chaise-longue* mentre el seu marit sol·licitava una trucada a Colònia.

—N'hi pot haver per estona —va dir en Bruno quan va penjar l'auricular. Les línies anaven plenes de bons desitjos per al nou any.

En Heinrich i la Margarethe eren els únics supervivents de quatre germans; les seves dues germanes havien mort d'escarlatina abans que nasqués la Margarethe. Havia estat una benedicció que els americans portessin la penicil·lina a Europa després de la Segona Guerra Mundial. Des d'aleshores hi havia moltes més possibilitats de sobreviure a una epidèmia, ja fos d'escarlatina o de diftèria.

Es va fer una mica al costat quan en Bruno es va asseure a la punta del *chaise-longue* i va començar a fer-li un massatge als peus. Quines mans que tenia.

—Podríem intentar tenir un altre fill —va dir.

La Margarethe va esclafir a riure.

—Tanta grappa has begut al restaurant? Bruno, tinc quaranta-tres anys. Quan vaig fer els quaranta vam decidir prendre precaucions.

—No seria el teu primer embaràs. Diuen que, per als metges, això és el més important.

—El nostre fill farà vint anys a finals d'any.

—Per què no ho intentem? —va insistir en Bruno.

La Margarethe va retirar els peus i es va incorporar.

—És per la teva mare?

—La meva mare no hi té res a veure. Al contrari. Fins i tot penso que et seria més fàcil quedar-te embarassada si marxéssim d'aquí.

—Vols marxar de Sanremo?

—No, només marxar de la casa de l'Agnese. Recordo perfectament que al teu últim embaràs no parava d'entremetre-s'hi i retreure't coses.

—Perquè em negava a passar-me els nou mesos al llit. La teva mare temia que tornés a tenir un avortament, i malauradament tenia raó.

—El *dottor* Muran no ho veia pas així. Recordo que va ser l'Agnese qui et va manar que et passessis l'embaràs al llit.

—Ja ens podríem permetre viure en un altre pis? L'Agnese continuarà controlant la teva part del negoci.

—Doncs ens vendrem l'ermíni i ja està. —En Bruno va esclafir una rialla—. No, de debò. Amb la restauració al convent dels dominicans també guanyo prou.

—No t'oblidis que es va fent gran i voldrà que la família se'n cuidi.

—No deixaria pas d'estar ben cuidada. En Bixio i la Donata viuen al segon i el nostre fill al tercer. Em va sorprendre que l'Agnese li donés el pis tan aviat. Potser és una manera d'apressar en Gianni perquè es casi i tingui fills.

—I a tu, Bruno, què et mou?

—El meu propòsit d'any nou és alliberar-me del jou de la meva mare. Una vegada ho vaig aconseguir, però quan vaig tornar de Colònia vaig caure un altre cop a les seves urpes. —Es va aixecar quan el telèfon va començar

a sonar—. *Pronto? Sì, sì.* —En Bruno va encongir les espatlles—. El teu germà encara té la línia ocupada.

—Deuen ser les meves cosines —va dir la Margarethe.

En aquell moment, però, ni la Billa ni la Lucy no eren al telèfon.

COLÒNIA

La Gerda s'enfonsava cada vegada més a la butaca entapissada; estava verament gastada. Ja feia ben bé mitja hora que parlava amb l'Elisabeth, i això que se suposava que havia de ser una telefonada breu.

En Heinrich treia el cap a la sala d'estar de tant en tant i es preguntava quant els costaria la trucada. Amb tot, no deia res i se'n tornava a la cuina, on la filla i el fill li explicaven com els havia anat la nit de Cap d'Any. Els nens l'havien passat a l'Ehrenstraße, en una casa mig derruïda de la qual només les plantes inferiors eren habitables. Pels volts de la mitjanit havien sortit a la planta superior, que no tenia sostre, i havien contemplat el cel de la nit. Aleshores havien sentit els repics de la campana de la catedral, la Petersglocke.

La Gerda i l'Elisabeth parlaven dels marits; almenys allò havia sentit en Heinrich quan les havia escoltat dissimuladament a la sala d'estar. Havia pescat «mals negocis» i també la paraula «virtuós», el sobrenom que li havia endossat la Billa. En Heinrich es prenia seriosament la vida. On era el problema?

Sempre s'havia sentit responsable de tothom; dels pares, de les germanes —de les quals només li quedava la menor—, de la Gerda i dels fills. De tota la maleïda família.